— Bound by —
GRIFFITH,
Bookseller & Stationer,
8 BAKER STREET

43426/B

A xxv. b

The macaronic poem is by Remy Belleau 1528–1577.

The Tract bound up with this "De Latinitate Macaronica Commentatio" Biedermann, is very rare. J.H.

Sylvain Van De Weyer.

REGIMEN SANITATIS

DE
LATINITATE MACCARONICA
COMMENTATVS

TRES ORATIONES
VALEDICTORIAS
INDICIT
et
AD EAS AVSCVLTANDAS
OBSERVANTER
INVITAT
M. IO. GOTTL. BIDERMANN. R.

FREIBERGAE
Litteris CHRISTOPH. MATTHAEI.

IX.

QVo diffuſius eſt ſtudium Romani ſermonis, uniuerſum terrarum orbem peruagati, eo pluribus maculis Latinitas idemtidem adſperſa fuit et deformata. Nihil iam dicam de illa aetate, qua ſub prima auſpicia urbis conditae cum Euandri matre loquentes Romani Oſce et Volſce fabulabantur; a) et cuius ſcriptoribus idem fere locus relinquitur, qui antiquis numis, plus uenerationis ab annorum numero habentibus, quam ex metalli nobilitate. Neque iam illud commemorabo Latinitatis fatum, quum, euulgato imperii arcano, poſſe principem ex prouincialibus legi, Hiſpani, Galli, Afri, Thraces, Arabes, et Pannonii Romam pertracti, ampliſſimis honoribus ornarentur; quo facto, Latinus ſermo natiua ſua indole et pulcritudine multum decedebat. Neque etiam ea tempora attingam, quum, effuſis in Romanum imperium Gothis aliisque gentibus barbaris, miſere deflorata fuit Latinitas multisque ſordibus commaculata. Sed animus eſt, de Latinitate Maccaronica hoc loco agere: quod argumentum ideo iucundum fore aequis lectoribus, confido, quod ab iis fere omnibus praetermiſſum eſſe, video, qui de Latina lingua expoſuerunt.

Et hoc quidem nomine ille ſtilus inſignitur, qui ex dictionibus et loquendi formulis diuerſarum linguarum eſt conflatus, et ad latini ſermonis rationem quomodocunque conformatus. Eodem fere modo Latinitatem Maccaronicam LEXICOGRAPHVS TRIVVLTINVS definit: b) *c' eſt un ragoût de diuerſes choſes, compoſé d' une maniere, qv' on peut appeller payſanne. Il y entre du Latin, de l' Italien, ou de quelque autre langue vulgaire aux mots, de laqvelle on donne une terminaiſon Latine.* Originem haec adpellatio traxit ex certo cupediarum genere, quas *Maccaronas* Itali nominant, hoc eſt, buccellas, ex rudi farina, butyro, ouis et trito caſeo confectas, atque inter menſae delicias ab agreſtibus referri ſolitas, quas à Graecis κοπτας olim ideo dictas fuiſſe, SALMASIVS putat, c) quod ex iis componantur, quae contundi debent. Hoc edulii genus, ut fieri ſolet, ex rure in vrbem accitum, variisque acceſſionibus ita auctum fuit, vt artolagani ex ſaccharo et amygdalis confecti hoc nomine etiam nunc inſigniantur. Vnde autem dicti ſint iſti Maccarones, non una omnium eſt ſententia. Qui ad Graecum μακαρ illud nomen referunt, eos ita adpellatos exiſtimant, quod beatorum et caelitum epulis digni videantur. Alii vero Maccaronicorum natales a MACCO deriuant, cuius ſtupiditas et inſulſa viuendi ratio in omnium ore et oculis adeo verſabatur, vt μακκοαν Graecis

a) *Gell.* Noct. Att. L. I. c. X. p. 61. b) Dictionaire de Trevoux T. III. p. 1624. c) ad Solin. p. 896.

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

cis idem eſſet, ac inſanire. Ita enim ARISTOPHANES: d) το τȣ δημȣ προσωπον μακκοα καθημενον, i. e. *populi perſona ſurda ac muta ſtulte deſidet.* Quem locum Scholiaſtes his verbis illuſtrat: e) μακκοα, i. e. ἀνοηται ει. Ἐν ἠθει ἐςιν. Ἐφαμεν δε, ὁτι ἡ Μακκω ἐνεα ἠν. Plura dabunt APVLEIVS, f) HADR. TVRNEBVS, g) IS. CASAVBONVS, h) HENR. STEPHANVS, i) POLLVX, k) CAEL. RHODIGINVS, l) et IVL. CAES. BVLENGERVS m)

Et primos quidem Italos per iocum et luſum ſtilum Maccaronicum in publicum protuliſſe, extra omnem controuerſiam poſitum eſſe, exiſtimamus. Licet enim iam ſua aetate PLAVTVS ad riſum captandum formauerit vocabula: *Vaniloquidurus*, *virginivendonides*, *nugipolyloquides*, *argentiexterebronides*, *tedigniloquides*, *numorumexpalponides*, *therapontigonoplatagidorus*, n) et alia, ſingulari ſtudio à SAM. WERENFELSIO collecta; o) pauciora tamen haec ſunt, quum ut ad ſtilum Maccaronicum referri mereantur. Contra vero non deſunt ex ſcriptoribus cum proſaicis tum poëticis, qui uniuerſa ſua opera hoc filo contexuerunt. *Epiſtolas obſcurorum virorum*, ab equite doctiſſimo, VLRICO AB HVTTEN eo conſilio compoſitas, ut rancida et pudenda ſcholaſticorum barbaries deridenda publice exhiberetur, p) hoc loco nominaſſe, ſatis erit, quum multorum manibus terantur, nec ſine voluptate legantur. Quod exemplum imitatus THEOD. BEZA, quum videret, ſuae fidei ſocios in Gallia grauiter infeſtari, curiae Pariſienſis praeſide Petro Lyſeto flammas huic incendio idemtidem ſubiiciente, cum alibi q) acerbe eum perſtringebat, tum praecipue in ſingulari epiſtola, ſtilo Maccaronico conſignata, perſonato *Magiſtri Benedicti Paſſavantii* nomine grauiſſime in ipſum inuehebatur. Ea vero ita inſcripta erat: *Epiſtola reſponſiua ad commiſſionem ſibi datam a venerabili D. Petro Lyſetô.* r) Quam ubi Gallicus cenſor, SALLENGRE profert, ita diſſerit: s) *Th. Beza, qui dans ce tems-là étoit âgé d' environ trente deux ans, ſ' aviſa de tourner en ridicule le Preſident Lizet et ſes ouvrages: et pour cet effét il écrivit en ſtile Maccaronique tout à fait plaiſant cette epitre, dans laquelle Paſſavant envoyé par le Préſident Lizet à Geneve, pour ſ' informer de ce, qv' on y diſoit de ſon ouvrage, lui rend compte de ſa commiſſion.* Eandem

 Bezae

d) Equit. v. 395. e) edit. Kuſter p. 192. f) Apolog. II. g) Aduerſar. L. XVII. p. 526. h) in Not. ad Ariſtoph. l. c. i) Theſaur. Graec. p. 1410. k) Onomaſt. p. 160. l) L. XVII. c. 3. m) de Theatro. L. I. c. 44. n) Perſ. Act. IV. Sc. VI. 20. ſqq. o) Diſſ. de Meteoris oration. p. 268. p) *Hardtii* Ephemerid. Philol. Diſc. I. p. 13. *Rollii* Vit. Philos. Dec. I. p. 65. et *Obſeruatt. Sel.* T. IV. Obſ. 19. q) Hiſt. Eccl. T. I. p. 233. r) Geneu. 1552. s) Memoires de litterature T. I. p. 139.

Bezae epiſtolam FLORIMVNDVS RAIMVNDVS t) *une belle drôlerie*, elegantes ineptias, NAVDAEVS u) *des furieuſes invectives*, atrocem obtrectationem, THVANVS u) artificioſe ridiculam, BAYLIVS autem x) *une ſatire burleſque*, ſcriptum mordax et ioculare, adpellant. En illius ſpecimen: *poſtquam veni et me debottaui audacter, quia nemo unquam mihi peius dixit, quam nomen meum, in continenti memor practicae veſtrae, ego feci bonam minam, dicens: ô quam ego laetus ſum, quod veni in bonam patriam euangelii! Et unus dixit mihi, quod ego eſſem bene ventus.* etc.

His iungere licebit particulam illius epiſtolae dedicatoriae, quam editor operi Maccaronico MERLINI COCCAII praefixit, ex qua adparet, quid ſibi ipſe auctor in hoc libro praeſtitiſſe videatur. Ita enim ille: *Infantaſticabile noſtri poetae ſentimentum iam menſes pene ſeptem adeo ſſforzatus ſum diſtorthiare vel magis creuellare, quod meum ingenium quaſi de birlo caſcauit. Singula tamen brancatiſſime ad ultimum attacaui, tantum philoſophiae, aſtronomiae, coſmographiae, muſicae, nigromantiae, phyſicae et alchymiae ſparpagnationem et doctrinam marauigliatus, ut nihil Pythagoram, nihil Platonem, Ptolomaeum, Boëthium, Zoroaſtrem, Auicennam et Geber fuiſſe, iudicatum eſt. Praeterea grandiloquacitationem, ſermonisque pinguedinem maſticantes, Ciceroni Virgiliosque incagare, praeſumimus. Nonne quandam parlandi brauariam et altezzam ſua carmina demonſtrant?* Et huic quidem, quem iam nominauimus, MERLINO COCCAIO hoc genus Latinitatis adeo arriſit, vt integrum librum Maccaronicorum conſcriberet, qui ſupellectilem ſcholae noſtrae librariam exornat. y) Is vero, quum non vbiuis ſit obuius, me operae pretium facturum putaui, ſi, quae notatu digna videntur, de eo paucis exponerem. Verum ac genuinum auctoris nomen fuit THEOPHIL. FOLENGI, qui, patria Mantuanus, ſaeculo XV. familiae et regulae S. Benedicti adſcriptus fuit, anno MDXXXXIIII. vita defunctus, cuius vitam et fata SALLENGRE z) et R. P. DOM. MARIANO ARMELLINI a) perſequuntur. Hic igitur, MERLINI COCCAII adſcito nomine, ludicro et faceto illi ſcribendi generi ita inſeruiit, vt ceteris palmam praeripuiſſe videatur, *aimant mieux*, vt differit Ephemeridum Gallicarum ſcriptor, b) *occuper le premier rang dans une poëſie badine, que le ſecond*

t) de la naiſſance de l' hereſie L. VIII. c. 17. u) Maſcurat. p. 230. w) Hiſt. L. VI. x) Nouvelles lettres de l' Auteur de la Critique generale du Caluiniſme de Mſr. Maimbourg p. 144. y) Venet. 1572. in 12. z) Memoires de litterature T. I. p. 462. a) in Bibliothec. Benedict. Caſſan. P. I. Memoires de Trevoux 1736. nu. 4. b) Iournal litteraire de l' annee 1717. T. IX. p. 269.

ſecond dans le genre ſerieux, a repandu des phraſes Latines dans le ſtile Italien, comme le Maccaronique jette la diction Italienne dans la compoſition Latine. Iam videamus nonnullas ex eius libro verſuum Maccaronicorum delicias. Et quoniam hac tempeſtate in veris amoenitate verſamur, audiamus illud Epigramma, quo hanc anni partem complexus fuit: c)

Multicoloritam veſtit iam terra gonellam,
Bellaque iam flores dat prataria nouos.
Montagnae rident, boscamina virda fiuntur,
Omnis compagnum cercat oſella ſuum.
Frigida per caldas rampat luſerta muraias,
Mannaque de florum culmine lekkat apis.
Extra graniferas errat formica buſettas,
Et per foſſatos rana sbaiaffa gridat.
Paſtorella ſuum cantat damatina moroſum:
Lilia purpureis conſuit alba roſis.

Alio loco, viros bellicos deſcripturus poëta Maccaronicus, hunc in modum canit; d)

Mille vides rocas malagazzas, mille gianettas,
Spontones, lanzas, alebardas et giauarinas,
Dantque focum ſchioppis tuf tafs borrante ballotta.
Semper habent longas barbazzas puluere plenas. etc.

In deſcribenda autem alchymia occupatus, ea, quae ad hanc artem requiruntur, ita pronuntiat: e)

Ipſius autor enim poſt vanas mille fadigas
Poſt conſummatum necquicquam tempus et annos,
Poſt ganger, mardach, nitron, poſt napſu vel arhar,
Poſt gry, bruneſich, clymaſtroi, danidos, eſig,
Poſt fu, girapiron, licodemon, ilſil, oriza,
Poſt guaſappa, reif, ſaragin, centumque facendas —
Quae faſtidirent, ſi vellem dicere totas,
Verbitrium lapide retrouauit philoſophorum. etc.

Neque tamen vnus et ſolus fuit hic Merlinus, qui ingenium his iocis exercuit: ſed huius veſtigiis inſiſtens iam anno MDXXVI. GVARINVS CAPELLVS, Sarſinas, Arimini in vulgus edidit Poema Maccaronicum in Cabrinum, Gagamagogae regem, f) multo ſale reſperſum. Interiecto tempore aliud carmen luci publicae exponebatur, inſcriptum: *Maccaronica* de Syndicatu et condemnatione Doctoris Samſonis Lembi, ingenio

c) Maccaron. p. 739. d) l. c. p. 97. e) l. c. p. 265. f) *Naude* l. c.

genio longe inferius Merliniano. Contra autem omnium plauſum meruit carmen BERNARDINI STEFANII, S. I. cuius rubrica: *Maccaronis forza*, quo nihil in hoc genere venuſtius fieri poteſt, teſte I. NICIO ERYTHRAEO. g) Poſt haec auſpiciis ANDR. BAIANI, anno MDCXX. typis expreſſa prodiit *de Carnauale Fabula Maccaronica.* Neque ſilentio praetermittendus eſt CASP. VRSINIVS, Italus, cuius ingenium feſtiuum et lepidum prodit *Capricia Maccaronica, Magiſtri Stopini, poëtae Pouzanenſis.* h) GIOANNI GIACOMO RICCI autem Maccaronica cum in *Poete riuali* tum in *Diporti di Parnaſſo*, Romae MDCXXXII. et MDCXXXVII. publicatis leguntur. Augent horum numerum *Noua nouorum nouiſſima ſtilo Maccaronico*, auctore BARTHOL. BOLLA, itemque ANTONIVS de ARENA *de arte danſandi*, et *de guerra Neapolitana, Romana et Genuenſi:* IOANNIS GERMANI, I. V. D. in ſede Forcalquerii Aduocati, *Hiſtoria brauiſſima Caroli V. Imp. à Prouincialibus Payſanis triumfanter fugati et deſbifati:* REMI BELLEAV *Dictamen metrificum de bello Hugonotico et ruſticorum pigliamine ad ſodales:* M. FREY *Recitus veritabilis ſuper terribili eſmenta Payſanorum de Ruellio:* IOH. EDVARDI du MONIN *Carmen Arenaicum de quorundam nugigerulorum piaffa inſupportabili.* Quibus addendus eſt M. I. B. LICHIANDVS, Recatholicatus, Spaliporcinus poëta, qui compoſuit *Cacaſanga Reiſtro-Suiſſo Lansquenetorum.* FRANCISCVM autem RABELAESIVM, ſaeculi ſui Lucianum, ſcurram perfacetum, ingenioſa dicacitate famoſum, et in deridendis hominum actionibus totum, hoc genus ſcribendi Maccaronicum et deamaſſe, et ſuis in libris Merlinum imitandum ſumſiſſe, ex ea ſuorum Operum particula intelligitur, quae PANTAGRVEL nomen in fronte gerit. i) Ad extremum neque hoc praetereundum eſt, ipſum patrem purpuratum immortalis nominis, MAZARINVM, ſtilo Maccaronico mirifice delectatum, tantaque illius facultate inſtructum fuiſſe, vt ſaepius quadringentos verſus Maccaronicos, ſine praeuia meditatione, ne verbo quidem lapſus, feliciſſime pronuntiaret. k)

Priusquam ſcribendi finem faciam, duo ſpecimina ſubtexere liceat, quae ad hanc caueam referri merentur. Alterum eſt initium carminis, à P. F. ARPIO conſeruati, l) quod, ſi diis placet, ad incantandum idoneum, ea complectitur, quae ad veneficia exercenda pertinent et lunam caelo deducendam. Vin' dicam? Sunt

Grappaepicati, naſcentis ſputa putini,
Cor talpae, gatti cerebrum, graſſique foeni
Terra, quae ſepelit mortos, duo membra rubetae, etc. Al-

g) in Pinacothec. vit. Stefan. h) Venet. 1636. i) Iean *Clerc* Bibliotheque choiſ. T. XX. p. 43. k) Dictionaire de Treuoux T. III. p. 1624. l) Fer. Aeſtiv. p. 85.

Alterum eſt poëma inuectiuum in eos, qui Chriſti ſocios infeſtant. Quod quum ad normam graeci ſermonis ſit compoſitum, ipſos verſus graecos, multa ante ſaecula in Graecia repertos, m) hoc loco repetere non pigebit. Sunt igitur hoſtes nominis Chriſtiani

Ἑιματολευκοφοροι, φαινοσκυθρωποτεπρωτοι,
Ζυϛοδιευγοβιοι, χρηματομισσοπραται,
Χριϛοκαθηματιοϛαυροι, ἐιδωλοσεβαϛαι,
Λεκτροδικαιοφυγοι, πορνολαθραιοτροφοι.
Εξαπατησιαδαι, κοσμȣπάντηπεροπευται
Καλλιτριχιπποβαται, κερματοθηρασιδαι.
φαιναγιοφθαλμοι, ὀλοοφρενιλαθραφυλευται,
Ἁιματοδιψαλεοι, κερδαλεοφρονιμοι,
Βομβαρδοξιφεσιχοινεγχεσιπυρδιαλεκτοι,
Βιβλιοθεφυγαδες, κοσμοματαιοσοφοι,
Διαβολοσπερεες, παχυσσκοτοεργοδιωκται,
Ορθοφρενιπλανεες, ταρταρεριννυμοροι.

Quae CRVSIVS Latinis verbis ita retulit; n)

Candidaueſtigeri, facieſimulanteſeueri,
Pulchroperotumidi, miſſapecunifices.
Quotidie chriſtocrucifigi, idolicolentes,
Connubiſanctifugae, clammeretricilegae.
Verſidolopelles, totorbiperambulotechnae,
Alticaballequites, fraudipecunilegae.
Fictoculoſancti, mentexitioſiſerentes,
Sanguinicrudibibae, pectorecelidoli.
Bombardagladiofunhaſtaflammiloquentes,
Bibliaſacrifugae, deſipidiſcioli.
Nigradeonati, craſſaetenebraeſtudioſi,
Mentebonapriui, tartareryunnipetae.

Sed ſatis de Maccaronicis. Quae ſicuti facetiis inſeruiunt et iocis, ita à iuuenum ſtudiis diuerſa ſunt atque aliena, qui ſeuera lege Muſas colunt, et aduerſus omnis generis barbariem in his caſtris militare iubentur. Quod conſilium ſapienter ii adhuc ſequuti ſunt, qui, collectis ſarcinis ſcholaſticis, ad iter academicum ſeſe accingunt. Non prius autem diſceſſionem a nobis facient, niſi publice pietatem et diligentiam teſtificati. Hac mente

IO. GOTTFR. HAENISCH,
Rabiſchau.

per varios caſus et admiranda diſcrimina rerum praeclaro ſtudio adhuc ad

veram

---

m) *Fortgeſ. Samml. von A. u. N. Theol. Sach.* 1738. p. 37. n) in Poemat. L. II. p. 62.

veram virtutum et ſapientiae gloriam niſus, oratione Germanica *praecipuas, quae doctrinam ornant, virtutes*, auribus et animis auſcultantium exponet. Poſt hunc

CAROL. GOTTLOB BVRCKHARD,

Muldauienſis,

religione et diligentia nemini ſecundus, et eo magis prouidentia diuina adhuc fretus, quo minus praeſidii ex ſua re familiari ipſi ſuppetit ad finem feliciter conſequendum, ſui nominis memor, *de Sancto Burchardo*, cuius memoriam anniuerſariam faſti referunt, ſermone Latino perorabit. Denique

CAROL. CHRISTIAN FRIDR. COLLMANN,

Frauenſtein.

qui et ingenii felicitate et morum facilitate ſeſe inſinuat atque commendat, iuribus tractandis deſtinatus, vltima verba faciet *de ſtudii iuridici difficultate*, Latina lingua vſurus. Abeuntibus bona verba dicet

IO. GOTTFR. HEZEL,

Olbernhau.

ſermone Teutonico, eoque numeris adſtricto, et tam molli quam morato diſceſſum gratulatus. Gratulatus, inquam, hoc officio defungetur. Quis enim iis hoc facere, erubeſcat, qui abſolutis feliciter ſtudiis, ex ſcholis et gymnaſiis cum laude in academiam ſe conferre poſſunt? Non erat igitur, cur nuper nonnemo, audiens, denuo dimittendos eſſe iuuenes e noſtra ſchola in academiam, falſe cauillaturus, ſuum mihi dolorem declararet, veluti praeſagiens, tandem nihil praeter ſubſellia vacuefacta relictum iri. Ego vero, tantum abeſt, vt conſilium diſceſſuris gratulandi mutem, vt potius publice teſter, nihil mihi eſſe gratius, quam iuuenes bene praeparatos aliis tradere ad futuram ſuam felicitatem praeclare adſpirantes. Praeterea non habeo, cur doleam duodecim alumnorum diſceſſum, quum exprouida diuini numinis cura loca iſtorum iam videam reſarta. Hoc ipſo menſe Maio primus effluit annus, ex quo ad rectoris prouinciam Freibergae adminiſtrandam acceſſi. Hoc temporis interuallo nonaginta duo in album ſcholaſticum eoſque nomen inter diſcentes profeſſos recepi. Quod ego non vana oſtentatione inductus hoc loco indico, ſed gratiam diuini numinis pro ſalute ſcholae noſtrae tam prouide excubantis veneraturus, et malevolis oſtenſurus, quod iure ac merito abeuntibus diſcipulis poſſimus gratulari.

Vos, PATRONI, FAVTORES et AMICI, rogo atque contendo, vt etiam cras hora ante meridiem IX. demonſtretis, quo loco noſtram ſcholam habeatis. Veſtra praeſentia cum docentes conſolabitur, tum diſcentes mirifice irritabit. P. P. Freib. d. XXVII. Mai.

M D CC XXXXVIII.

Feb 1. 1917 . Lot 2714.

Q|EM|— . Van de Wilgen Sale . Pt. 2 .